

Arveprins Knuds Kollegium

1953-2003

*Udgivet af Arveprins Knuds Sydslesvigske Studie- og Hjælpefond med støtte fra Frederiksberg Sparekasses Fond,
Understøttelsesfondet af 1924 og Oberst H. Parkovs Mindefond.*

*Ansvarshavende: Bestyrelsesformand, rådmand Anders Kaare Frederiksen,
Seedorffs Vænge 30, 3, tv., 2000 Frederiksberg*

Fotos fra kollegiet: Anders Kaare Frederiksen

Layout: Vibeke Beck

Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri

Pris: 100 kr.

Forsiden: Jacobys Alle 13

Bygningen er opført i 1918 af arkitekt Frederik Kjørboe for grosserer Chr. Janssen. Bygningen er stærkt inspireret af herregården Bækkeskovs hovedbygning (ved Præstø Fjord). Det var en fornem bygning med stor have, som var stilfuldt anlagt. De oprindelige tegninger viser, at der fra starten blev installeret centralvarme med bad og wc. I stueetagen var der køkken, spisestue, herreværelse, havestue og dagligstue. På første sal dagligstue, 2 soveværelser og værelser til søn, datter, frøken-soveværelse og pigeværelse.

Ombygningen til kollegium løb på et tidspunkt ind i vanskeligheder, idet Frederiksberg Kommunes brand- og bygningsmyndighed krævede en udvendig trappe, da afstanden fra jord til tagrende var 7 meter og 55 cm, 5 cm mere end den maksimale afstand. Dispensation syntes ikke mulig, og en udvendig trappe ville koste yderligere 20.000 kr. og fjerne 2 værelser. Løsningen blev at lægge 5 cm jord rundt om huset, hvorved det ekstra krav bortfaldt.

Forord

I min fars bog: "ARVEPRINS KNUD - ERINDRINGER", af Thorkild Beck, 1954, findes en beskrivelse af, hvordan han og mor i 1948 gennem deres gode ven, William S. Rasmussen var blevet opfordret til at være protektor for "Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond".

Hvordan de - efter at have nævnt opfordringen til at blive protektor for daværende statsminister Hans Hedtoft, der efter forelæggelse for kirkeministeren ikke nærrede betænkeligheder - med glæde påtog sig hvervet.

Min far giver i bogen udtryk for, at det altid skal være ham og min mor en hjertesag og en forpligtelse at yde en indsats netop for landsmænd i Sydslesvig.

Det fremgår videre af bogen, at min far var meget stolt af, at kollegiet, der drives af "Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond", bærer hans navn.

Historien forpligter og jeg var selv stolt af, at jeg efter min fars død blev medlem af bestyrelsen. Min mor var blevet eneprotektor.

Da min mor, Hendes Kongelige Højhed arveprinsesse Caroline-Mathilde døde den 12. december 1995, modtog jeg i januar 1996 en opfordring til at påtage mig hvervet som protektor. Den opfordring tog jeg med stolthed og glæde imod.

Der er sket meget i verden og på kollegiet siden min fars tid, men grundtanken med kollegiet er den samme som på hans tid, at være til gavn for studerende fra Sydslesvig.

Det er mit indtryk, at der stadig er behov for Arveprins Knuds Kollegium. Samtidig er det mit håb, at Kollegiet fortsat må være til støtte og gavn for unge studerende fra Sydslesvig.

Hjertelig tillykke med 50-års jubilæet.

Egeland, den 7. juli 2003

Hans Excellence greve Ingolf af Rosenborg

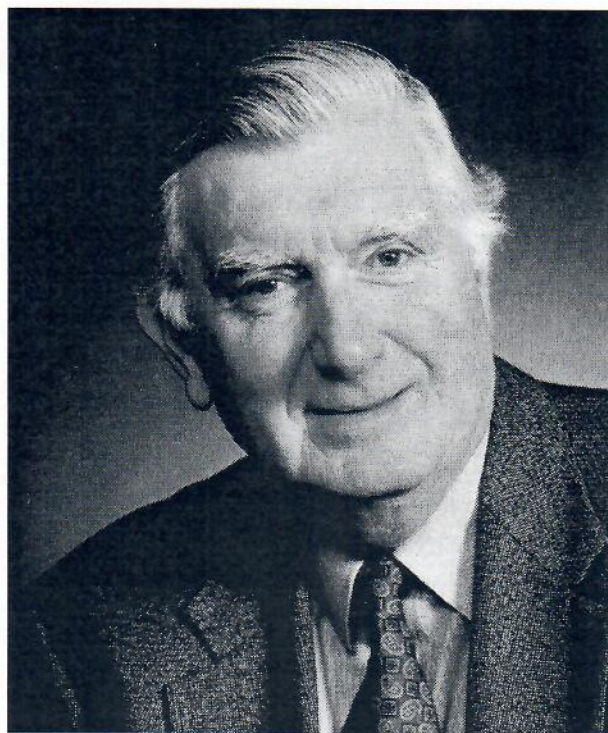
Tillykke!

I Grænseforeningen har vi god grund til at ønske Arveprins Knuds Kollegium tillykke med de 50 år. På en måde kan man sige, at kollegiet er med til at opfylde Grænseforeningens formål, som jo først og fremmest er, at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen.

Og netop det med at "støtte danskheden" kan man jo gøre på mange forskellige måder: ved direkte økonomisk støtte til arbejdet, gennem venskabsforbindelser på tværs af grænsen og gennem oplysningsarbejde nord for grænsen. Det er ikke mindst på disse områder, vi i Grænseforeningen prøver at gøre en indsats.

Arveprins Knuds Kollegium yder så sin "støtte" på en lidt anden måde, nemlig ved at give kollegiemuligheder til unge sydslesvigere, der studerer i Københavnsområdet. Og det forekommer at være mindst lige så vigtigt, som da tanken så dagens lys i 1953. I hvert fald har jeg talt med adskillige sydslesvigere, der med glæde tænker tilbage på deres tid i København på kollegiet.

Selv om kollegiet ikke er en "filial" af Grænseforeningen men en selvstændig institution, har vi gennem årene givet væsentlige økonomiske bidrag, når der var særlige behov eller måske endda vanskeligheder. Det har vi gjort med god samvittighed. Skiftende bestyrelser og eforer har taget hånd om kollegiet på fortræffelig vis, og jeg

Torben Rechendorff, formand for Grænseforeningen siden 2000

har ved selvsyn konstateret, at bidragene er gået til "gode formål".

Derfor er det mig også en stor glæde at benytte den runde dag til - på Grænseforeningens vegne - at ønske alt godt for de kommende år.

Forhåbentlig vil Arveprins Knuds Kollegium i endnu mange år blive oplevet som et fint tilbud til unge mennesker fra grænselandet.

*Torben Rechendorff,
Grænseforeningens formand*

Beboerne på Jacobys Allé 13

Arveprins Knud Kollegiet, den gamle villa på Jacobys Allé 13, huser 15 meget forskellige unge fra Sydslesvig. Beboernes uddannelsesområder spænder vidt, således er der bl.a. kommende humanister, ingeniører, arkitekter og jurister.

Ligeledes går fritidsinteresserne i vidt forskellige retninger, men der bliver da fulgt med i hvad

hver især går og bruger deres fritid på. Selvom den yngste kollegianer er 20 år og den ældste er 26, er alle ligestillet når der hver 1. søndag i måneden afholdes det nærdemokratiske husmøde, hvor der bl.a. bliver diskuteret husregler, indkøb, arrangementer....

Huset er stort, dette kan man især mærke ved

rengøringen, som er arrangeret således at hver kollegianer har en ugentlig hustjans, som skal klares. Derudover er der forårs- og efterårshovedrengøring, hvor beboerne kæmper mod bl.a. edderkoppespind og ukrudt.

Huset forefindes ofte tomt om formiddagen når kollegianerne er i skole, om eftermiddagen og aftenen liver huset mere op og fælleslokalerne bliver brugt flittigt. Om sommeren nydes havelevet med liggestole, grill, crocketspil, hindbær og blomstrende roser. Om vinteren er det de indendørs fællesområder, der danner rammen om det sociale samvær.

Unge sydslesvigere under uddannelse, der ønsker at flytte ind på Arveprins Knud Kollegiet, får

Kollegiet set mod Pile alle med badmintonet hen over græsplænen

mulighed for dette ved at blive skrevet op på en venteliste, der til tider er meget fyldt. Der er en årlig udskiftning af beboere på mellem 2-5 unge.

Jon Pejtersen

Ingrid Langhede

Ingrid Als Pedersen Langhede blev født den 4. august 1908 i Asaa ved Dronninglund i Vendsyssel. Efter realeksamen beskæftigede hun sig som hjemmelærer og derefter ved husgerning. En del af sin tid har Ingrid Langhede opholdt sig i Island og Tyrkiet, husgerning lærte hun på et københavnsk hospital.

I 1953 blev Ingrid Langhede husbestyrerinde for Arveprins Knuds Kollegium, og varetog opgaven med dygtighed og påpasselighed lige til som-

Ingrid Langhede som den allestedsnærværende værtinde, her i snak med Arveprinsesse Caroline-Mathilde ved kollegiets 5-års fødselsdagsfest i 1958.

meren 1979, hvor hun gik på pension og flyttede til en lejlighed i Hostrups Have 14. I maj 1980 fik Ingrid Langhede den kongelige belønningsmedalje overrakt på Sorgenfri Slot af Arveprinsessen.

Arbejdet på kollegiet bestod ikke kun af rengøring og madlavning. Ingrid Langhede fungerede også som en 'mor' for kollegianerne og værtinde ved de mange arrangementer og møder på kollegiet. Forplejningen har nu taget en del tid, for i de første år var der ikke kun de 17 beboere med også 3-4 ekstra, som alene var 'på kost'.

Dagen startede allerede kl. 5.30 med morgenkaffe til de tidligste, og så skulle der smøres 160 stykker smørrebrød til kollegianernes madpakker. Så kom indkøbene og middagen, som skulle være klar kl. 18 (og en time tidligere til dem, som skulle på Teknisk Skole om aftenen). Bortrejse og fravær fra måltiderne skulle meddeles bestyrerinden, og kollegianerne var pligtige til efter tur at deltage i afrydning og aftørring efter måltiderne, samt at bistå ved rengøring, havearbejde og snerydning.

Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond

Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond - et stort navn, som i tidens løb har dækket over så meget og har betydet meget i hvert fald for en flok lærlinge og studerende fra Sydslesvig som begyndte deres læretid eller deres studier i København i de vanskelige første efterkrigsår, for dem dækkede dette imponerende navn over noget ganske håndgribeligt, nemlig den imponerende sum af 50 kroner om måneden! 50 kroner! Det var kontanter, og det var meget dengang. Og dem havde vi sandelig brug for. Mit

Den første kollegianer stud. theol. Paul Tappe modtages på trappen til kollegiet af Arveprins Knud og Arveprinsesse Caroline-Mathilde. Paul Tappe boede på kollegiet indtil december 1956 og fungerede som vice-efor. I 1974 blev pastor Paul Tappe medlem af bestyrelsen for Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond.

første lejede værelse med plynsofa og servante og wc på næste sal under taget (hundekoldt om vinteren) kostede 60 kroner om måneden. Så gjaldt det om at jobbe (sådan hed det ikke dengang) for mad og drikke og låne sig frem til de fornødne bøger. Fra tid til anden fik man en gang om ugen fast middagsbord hos velmenende mennesker. Det sidste var velment, men det bandt og følte ind imellem ydmygende, som at samle smulerne fra de riges bord.

At tage cyklen og køre ind til Kastellet til korps-officiant (senere kaptajn) Sørensen, fondens regnskabsfører, det betød kontanter, som man kunne disponere over og supplere ved at samle gamle aviser, for disse stod højt i kurs dengang. Disse bekymringer tog rigelig af vor tid til læsning. "Sjung om studentens lykkelige dag" var kun et ekko fra en svunden tid.

Der var dog mennesker, som vidste noget om situationen mange unge studerende befandt sig i og som især kunne se, hvor svært det måtte være for unge fra Sydslesvig at slå sig ned i København for uddannelsens skyld, hvor svært det måtte være for dem at finde et sted at bo. Det var sådanne mennesker, der stod bag etableringen af "Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond", at der skulle mere og andet til end 50 kroner om måneden.

Her kunne jeg nu passende nævne en række personer, som stod bag fondens virke, men de er jo nævnt andet steds i dette jubilæumshæfte. Dengang kendte jeg kun tre af dem, vor "sagsbehandler" korpsofficiant Sørensen (senere kaptajn) og to elskværdige damer, frøken Mimi Larsen og fru Ellen Dahl, to kvinder, hvis hjerte slog varmt for Sydslesvig. Disse var medlemmer af den bestyrelse som samlede de fornødne pengemidler fra sponsorer og en årlig "Sydslesvig-Basar" i Grundvigs-hus i København, som ved sit udbud af eftertragtede varer (husk på at krigen

kun lå få år tilbage i tiden og der var stadig restriktioner på adskillige varer) hver gang var en stor succes.

En sommerdag i 1953 fik min studiekammerat og jeg fra "Studenternes arbejdsanvisning" et job vi kunne tjene nogle penge ved, vi skulle skrabe vinduerne rene til nymaling på en villa på Jacobys Alle. Vi cyklede ud til Frederiksberg, så på arbejdspladsen og blev enige om, at vejret var for godt til at hænge i disse vinduer. Vi vendte cyklerne og fik os en fri-eftermiddag. Jeg anede ikke, at denne villa skulle blive til et kollegium for unge sydslesvigere under uddannelse i København, men tre måneder efter flyttede jeg (med skam at bekende, for jeg havde jo forsømt at gøre mig fortjent til det) ind på "Arveprins Knuds Kollegium" som den første kommende beboer.

Det blev en festlig dag i overværelse af arveprinsparret, Arveprins Knud og Arveprinsesse Caroline-Mathilde, det var dagen, hvor huset fik sit navn "Arveprins Knuds Kollegium" og Dannebrog for første gang vajede over sydslesvigernes eget hus i hovedstaden.

Det var en broget flok unge mennesker, som flyttede ind, ikke blot "studerende", de var endda i mindretal, der var maskinlærlinge, kontorelever, børnehavelærere, tømrere, seminarister, en sølvsmed-elev, en klaverbygger, med andre ord, der var lige så mange erhverv repræsenteret, som der var kollegianere. Nu gjaldt det om at finde melodien for samlivet under eet tag. Det var ikke uden problemer de første år. Men nu kan "Arveprinsens Kollegium" holde 50-årsdagen og det er vel et bevis på at melodien blev fundet.

Mit ophold på kollegiet varede tre år, de sidste tre år af min studietid, og det var godt, at jeg kunne bo netop der og netop i den sidste ende af studieforløbet, det gav tryghed i de ydre rammer, til huslejen og kosten tjente jeg mine penge på Centralpostkontoret. I efteråret 1956 blev

Det nye kollegieværelse tages i brug 27. august 1953. Kollegiets første alumne, stud. theol. Paul Tappe, på sit værelse sammen med kirkeminister Carl Hermansen og undervisningsminister Flemming Hvidberg. Møblerne på billedet var standard for værelserne.

jeg cand. theol., og i december samme år holdt jeg min første gudstjeneste som hjælpepræst i Gl. Haderslev sogn, men mit mål var at gøre tjeneste som præst i Sydslesvig, det startede jeg på i marts 1959 i Læk og det varede sammesteds i 38 år.

Interessen for "Arveprins Knuds Kollegium" har aldrig forladt mig. "Arveprinsens Kollegium", som det kaldes til daglig, er stadig et godt sted at kunne tage bolig, når man, som sydslesviger, skal starte en uddannelse i København. Jeg selv blev sidenhen medlem af bestyrelsen for kollegiet og er det endnu - 50 år efter at jeg for første gang satte min fod på kollegiets trappe.

*Paul Tappe,
past. emer.*

Fra bogen 'Arveprins Knud: Erindringer. Fra Fredensborg til Sorgenfri. Et halvt - hundrede års oplevelser og minder',

side 242-46, Thorkild Becks Forlag, København 1954.

Det har været mig en kær pligt at være med, hvor der skulle gøres et arbejde for den nationale sag. Jeg kan i denne forbindelse nævne Danmarks-Samfundet, men vil ganske særlig fremhæve mit og prinsessens hjertebarn, "Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond".

Jeg skal ikke nægte, at det arbejde, der gøres for landsmænd i Sydslesvig, ligger mig meget stærkt på sinde. Jeg modtog allerede i min tidlige barndom i mit hjem stærke indtryk af fars og mors kærlighed til Sønderjylland. Jeg oplevede jo afstemningstiden og genforeningen - en tid, der var fuld af rige oplevelser for os alle i kongehuset - og gentagne besøg i Sønderjylland sammen med far og mor førte til kontakt med førende sønderjyder. Jeg glemmer aldrig fars og mors møde med sydslesvigerne i genforeningsdagene - de mange repræsentanter for den del af Sønderjylland, som vi skulle have haft med, men som takket være afstemningsresultatet blev lukket ude ...

Men det, at de blev lukket ude i 1920, forpligter. Det forpligter os heroppe til at bringe dem hjælp og støtte og til aldrig at glemme det løfte, der så ofte har lydt til dem: *I skal ikke blive glemt.*

Derfor var det prinsessen og mig en meget stor glæde, da vi i 1948, gennem min gode ven William S. Rasmussen, modtog opfordringen til at være protektor for "Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond". Jeg nævnte det for statsminister Hans Hedtoft, fra hvem jeg modtog et brev, hvori der stod: "Sagen har været drøftet med kir-

keministeren, og vi er efter en nøje gennemgang af spørgsmålet kommet til det resultat, at vi ikke nærer nogle betænkeligheder ved at tilråde Deres kongelige højhed at overtage det omhandlede protektorat". Det skal altid være os en hjer-tesag og en forpligtelse at yde en indsats netop for landsmænd i Sydslesvig. Sydslesvig kalder i dag på *alle* landsmænds indsats. Her er en national opgave, som kan samle alle uanset politiske menings- forskelligheder. For det arbejde, der skal gøres i Sydslesvig, er et rent kulturelt arbejde på humanitær og neutral basis, og prinsessen og jeg håber meget, at dette arbejde, som vi nu har stået i spidsen for i en årrække, må få en sta-

dig bredere berøringsflade både med alle dansksindede i Sydslesvig og med landsmand på denne side grænsen.

Det er nødvendigt at støtte vore landsmand dernede på den anden side grænsen i så vid udstrækning som overhovedet muligt. Det er nødvendigt at give de unge, der skal herop for at uddanne sig ikke blot midler til det nødvendige som skolepenge og klæder, men de må også have en smule til personligt forbrug, som de ikke skal aflægge regnskab for. Det er også her, "Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond" sætter ind med hjælp, og det er prinsessens og mit håb, at det arbejde, der gøres, må bære frugt, ligesom det er vort håb, at det kollegium, fondet driver - et kollegium, som jeg er stolt over bærer mit navn - stedse må give husrum for unge sydslesvigere, der driver det til noget hjemme på fædrenes jord efter endt studieophold i kongeriget.

Jeg nærer det brændende håb, at den danske befolkning efterhånden vil vågne op og gøre sig klart, at der er noget, der hedder: Sydslesvig - et gammelt stykke dansk land, der har krav på vor interesse, og en befolkning af gammel dansk rod, som har krav på vor medhu. Ikke mindst er det efter min mening overordentlig vigtigt, at der netop gøres noget alvorligt for den sydslesvigske ungdom. Det er dog den, der skal bære fremtiden! Den danske del af den sydslesvigske ungdom skal dygtiggøres, så den kan stå på lige fod - og helst lidt over! - den del af den sydslesvigske ungdom, der får tysk uddannelse. Det er *vor opgave* at muliggøre det.

Vi skal ikke heroppe være frigjorte fra vor forpligtelse overfor de børn i Sydslesvig, der har søgt dansk skole, når de ved deres konfirmation forlader deres skole i Sydslesvig. Så er det jo netop, at slaget skal slås. Hvis det danske folks hjerte og evne ikke rakte længere, ja, så synes jeg, at løftet fra 1920 til de dansksindede: "I skal ikke blive glemt!" er blevet brudt, og man har gjort børnene en bjørnetjeneste-, for det skal

nok vise sig, at mange af dem skal få store vanskeligheder med at finde fodfæste, netop fordi de har gået i dansk skole. Ikke fordi de er udygtige. For det er de jo langt fra - tværtimod ligger de ofte over deres tysksindede kammerater i duelighed og dygtighed. Men fordi det nu i mange tilfælde, som situationen er i dag, er et minus at have gået i dansk skole.

Mange vil måske sige - og det gælder vel navnlig en del af de mennesker, der ikke har nogen rigtig føling med det arbejde, der gøres for sydslesvigerne: "Jamen, staten yder jo sit bidrag også til de unge dansksindede sydslesvigeres uddannelse i Danmark. Så må det være nok." Nej, det er aldeles ikke tilstrækkeligt. Med det statstilskud, der ydes den unge sydslesviger under opholdet heroppe, er selve undervisningen og opholdet som oftest dækket, men der kan ikke blive noget tilovers til specielt uddannelsesmateriale eller tøj og naturligvis langt mindre - som allerede nævnt - til, hvad der er derudover. Det gælder jo ikke blot selve studiet og selve uddannelsen. De unge sydslesvigere skulle jo gerne i deres fritid have mulighed for at indleve sig mest muligt i dansk kultur. Det er en forudsætning for, at de, når de vender tilbage til hjemstavnen, kan være med til at udfolde en sund og stærk kulturel virksomhed. Vi må tænke på, at mange af de unge, der kommer herop, føler sig, eller *kan* føle sig, handicappet, og da er det svært for en ung både at følge en streng undervisningsplan og tilige at tilegne sig lod og del i dansk væsen og tankegang.

Vi er glade for, at vi indenfor "Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond" har kunnet bygge på et godt sammenhold, og vi er glade for, at vi med årene har vundet os mange venner og medarbejdere udover hele landet; men vi er også glade for, at vi i de unge på kollegiet har en flok unge sydslesvigere, som vi har tro og tillid til. Det er på fællesfølelse og sammenhold der skal bygges indenfor fondet. Og det er på fællesfølelse og sammenhold, vi skal bygge sammen på det fælles arbejde for vort fædreland, Danmark.

En institution med meget stor betydning

Skønt Arveprins Knuds Kollegium ikke har kunnet hhv. skal kunne huse alle sydslesvigere, der har læst hhv. studeret eller vil læse hhv. studere i København, så har denne institution haft en meget stor betydning for studerende fra vores mindretal.

Igennem de nu mange år, kollegiet har eksisteret, har utallige unge boet i kortere eller længere tid på det smukke gamle kollegium.

Kollegiet er beliggende i en ældre bygning og kan ikke sammenlignes med de "nymodens" store - til tider endda meget store - kollegier. Værelserne på kollegiet er charmerende og spændende - velvidende at disse to begreber dækker over både større og mindre værelser, ja endda enkelte små værelser.

For dem alle gælder dog, at beboerne har et ene-

Heinrich Schultz, formand for Sydslesvigsk Forening

stående ambiente, og heri indbefattet er også de fællesrum, der står til rådighed for alle brugerne: det moderne og store køkken og den store og smukt indrettede dagligstue.

Når man dertil lægger den dejlige have og den omstændighed, at kollegiet ligger på en rolig vej midt inde i København, så kan jeg godt forstå, at så mange sydslesvigere har de bedste minder om Arveprins Knuds Kollegium.

Boligsituationen i almindelighed - og ikke mindst for unge studerende i København - er meget anstrengt. For at udtrykke det mildt. Ikke bare i disse år er det derfor af stor betydning for vore unge, at det danske mindretal - takket være Hans Kongelige Højhed Arveprins Knuds og hans families bevågenhed for det danske arbejde i Sydslesvig - kan henvise til kollegiet.

Her er der et samlingssted! For nogle i længere tid. For andre i kortere perioder, indtil de finder en anden bopæl i København, afhængig af studieart og familiær forandring. Og det er godt det samme, for så kan andre sydslesvigere komme til. Godt nok er Sydslesvig stor, men København er større. Noget større. Det sociale liv, som udfolder sig på kollegiet, er med til at danne en "hjemby" eller "bufferzone" mellem Angel, Nordfrisland eller Egerfnørde på den ene side og Kongens By på den anden.

På Sydslesvigsk Forenings vegne ønsker jeg for vore unge, at dette motiverede kollegium også i de nye kommende 50 år er lige velrustet og målbevidst.

Hertil ønsker jeg bestyrelsen med formanden og Hans Excellence Grev Ingolf alt godt for fremtiden.

*Heinrich Schultz,
formand for Sydslesvigsk Forening*

Arveprins Knuds Kollegium 1953 - 2003

Rådmand Anders Kaare Frederiksen, bestyrelsesformand for Arveprins Knuds Sydslesvigske Studie- og Hjælpefond, har på baggrund af kollegiets avisudklip 1947-72 og bestyrelsesprotokollen 1979-2003 sammenstykket historien om Arveprins Knuds Kollegium.

Sydslesvigsk basar i KFUM

Det allerførste avisudklip i Arveprins Knuds Kollegiums scrapbog handler om en stor basar i KFUM, Rosenborggade 15, "til fordel for unge sydslesvigeres studieophold i Danmark og for

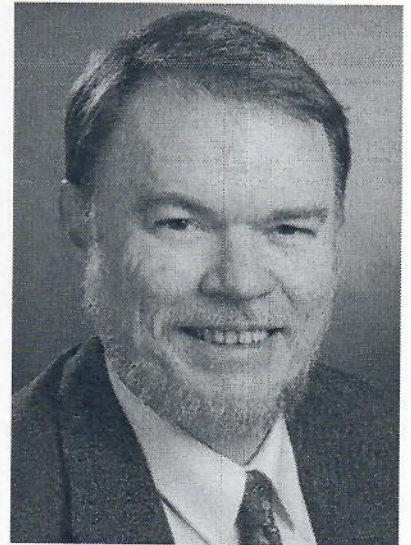

Historien om det sydslesvigiske arbejde er bevaret i en scrapbog på Arveprins Knuds Kollegium. Faktisk er der tale om hele 7 bøger, som dækker perioden fra 1947 til 1972. Indholdet er dels 2.000 avisudklip (et abonnement på omtale i alle landets aviser), dels lotterisedler, teaterbilletter og andet, som kan belyse de mange støtteforetagender til fordel for Sydslesvig.

danskheden i Sydslesvig". Basaren blev afholdt lørdag den 22/11 1947 og åbnedes af fhv. forsvarsminister Ole Bjørn Kraft og med taler af fhv. statsminister Knud Kristensen og Slesvigs borgmester Herman Clausen.

Arrangør var "Sydslesvigsk Udvalg af 5. maj 1945", som havde besluttet, at der for en del af overskuddet fra basaren skulle oprettes et sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond. Startkapitalen blev på 20.700 kr., og til formand valgtes 28/11 1947 direktør Victor Vilner,

Rådmand Anders Kaare Frederiksen, formand for Arveprins Knuds Sydslesvigske studie- og Hjælpefond siden 1992. Formand for Grænseforeningen for Frederiksberg siden 1988.

medens frøken Mimi Larsen blev næstformand og stabsofficiant A. Sørensen blev kasserer. Hermed var startskuddet gået til den Studie- og Hjælpefond, som 5 år senere skulle erhverve Arveprins Knuds Kollegium på Frederiksberg.

Situationen i 1947 var, at mere end 300 danske sydslesvigere var kommet til Danmark for at fortsætte eller supplere deres uddannelse, således at de senere kunne vende tilbage til Sydslesvig og genopbygge landet efter krigen.

Sydslesvigsk Udvalg

Sydslesvigsk Udvalg oprettedes som illegal organisation allerede i september 1944. Efter befrielsen antog organisationen navnet "Sydslesvigsk Udvalg af 5. maj 1945".

Medens Grænseforeningen tog sig af de kulturelle forbindelser mellem de danske i Sydslesvig og de gamle sønderjyske foreninger i moderlandet, havde Sydslesvigsk Udvalg et politisk mål: At skaffe den danske befolkning i Sydslesvig den frihed og ligeret med tyskerne, som de endnu ikke havde opnået. Udvalget gik ind for et frit Sydslesvig, adskilt fra Tyskland og undergivet et eget særstyre enten under FN eller under dansk overhøjhed - med ret til senere afstemning om genforening med Danmark.

— Hvis folket sønden Flensborg fjord
igen skal finde fædres spor
og stå som vagt i Danmarks navn
for Nordens sag på hjemmets stavn,
da må en ungdom frigjort evne
at stride strid i stridens stævne.

Allerede den første dag modtog kollegiet en række gaver: en talerstol, et klaver, et køleskab, en radio, en pastel af Istedløven, flaget til flagstangen og en gæstebog, som straks blev taget i anvendelse. Gæstebogen kom fra Håndværkets Fællesrepræsentation i Sydslesvig, Handelskreds Flensborg, og den blev straks taget i brug ved indvielsen af kollegiet.

Udgiften til de unges ophold blev delvist betalt af Statens tilsyn med Håndværkerundervisning, Dansk Skoleforening i Sydslesvig og Sønderjysk Skoleforening. Imidlertid viste det sig, at mange af de unge stod uden tilstrækkelig påklædning, skolemateriel eller ligefrem befandt sig i nød.

Den Sydslesvigske Studie- og Hjælpefonds fundats fastslog, at fondet fortrinsvis skulle understøtte "sydslesvigere, der opholder sig i Danmark, og som er i trang", og i det første halve år behandledes 79 ansøgninger om understøttelse, som alle blev imødekommet. At det

udbetalte beløb blev anvendt til det ansøgte formål, blev omhyggeligt kontrolleret via kvitteringer og overvågning fra skoleforstandere. Med de mange udbetalinger fik fondet travlt med at indsamle flere midler, og den næste aktivitet kom den 20. marts 1948, da Studenterrevyen opførte en ekstra offentlig forestilling af nytårskomedien "Et stykke med sky" på Folketeatret til fordel for Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond.

Prins Knud går ind i arbejdet

Folketeatret blev stillet gratis til disposition af direktør Thorvald Larsen og som noget nyt overtog Hans Kongelige Højhed Prins Knud og Hendes Kongelige Højhed Prinsesse Caroline-Mathilde protektoratet for denne forestilling. Indtægten fra forestillingen, ca. 5.000 kr., gik ubeskåret til fondet.

Næste større opgave blev en ny basar 19-20/11 1948 med masser af skænkede gaver - lige fra amerikanske cigaretter til ris, kaffe og tyggegummi. Overskuddet blev denne gang 55.000 kr. og en økonomisk sikring af det fortsatte hjælpearbejde. Mere væsentligt var det imidlertid, at tronfølgerparret kort efter Jul 1948 meddelte, at de havde modtaget opfordring og takket ja til at overtage protektoratet for Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond.

Prins Knud blev nu den centrale person i ind-

Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond, stiftet 28/11 1947

Fondets formål er at yde hjælp til sydslesvigere, som søger uddannelse i Danmark, og som er i trang. Hjælpen kan ydes til beklædningsgenstande, til undervisningsmateriel, til skolepenge, boligudgifter, rekreationsophold eller ethvert andet formål, som bestyrelsen finder rimeligt.

Hjælpen skal ydes til de af ansøgerne, der til enhver tid skønnes bedst kvalificerede, og hvis kår i særlig grad motiverer hjælpen. Hjælp ydes til studenter, håndværkere, gartnere, landmænd og andre, hvis uddannelse og forhold i øvrigt gør det sandsynligt, at de efter endt uddannelse i Danmark vil vende tilbage til Sydslesvig for at anvende den i Danmark erhvervede uddannelse.

Det påhviler bestyrelsen at drage omsorg for, at hjælpen ydes på en sådan måde, at alene kulturelle og humanistiske formål fremmes, medens fondets midler ikke under nogen form må anvendes til politisk, herunder grænsepolitisk propaganda.

samlingen af midler til fondet. Ved enhver lejlighed, når det var muligt - på møder med mejerierne, ved besøg på fagskoler, på ungdomsskoler, i alle interviews, selv i forbindelse med prinsens 50-års fødselsdag den 27/7 1950 - erindrede prins Knud om den Sydslesvigske Studie- og Hjælpefond og det nyttige i at støtte arbejdet. Prinsesse Caroline-Mathilde gik lige så aktivt ind i arbejdet, og stod selv i en håndarbejdsbod både på denne og de mange efterfølgende basarer.

Aktiviteten var stærkt stigende: i 1949 nåede man at hjælpe 270 unge sydslesvigere, hvor det typiske støttebeløb var på 50 kr. om måneden. Pengene kom fra basaren, studenterforeningens revy, lodseddelsalget, Danske Mejeriers Fællesorganisation, og kontante tilskud fra interesserede personer og organisationer. Som noget nyt kunne fondet i 1950 i samarbejde med landsretssagfører Gangsted formidle fremleje af 3 værelser på Trianglen nr. 7 til unge sydslesvigere. Værdien af at kunne disponere over sådanne værelser var markant, og kort efter lykkedes det at få stillet yderligere 3 møblerede værelser til rådighed, "et helt lille kollegium".

Ny formand

Den 11. sept. 1951 blev fondets bestyrelse udvidet med skibsreder Alexis Andresen, dampskibsselskabet 'Dania', som også blev ny formand for fondet, samt forlagsboghandler K. Dannefeldt Bøthner og højesteretssagfører Leif Gamborg. Den nye formand så det som sin vigtigste opgave at få bragt midlerne til fondet i vejret og prøve at lave en art kollegium, idet værelserne på Trianglen kun var en midlertidig løsning.

Gennembruddet

Gennembruddet kom i januar 1953. Efter en besigtigelse kunne prins Knud udsende en pressemeddelelse om, at tronfølgeren havde afsluttet sine bestræbelser på at skabe bedre vilkår for de

unge sydslesvigere ved på fondets vegne at købe brygger Tvedes tidligere villa på Jacobys Allé 13 på Frederiksberg. Prisen for villaen var 225.000 kr., og efter en 2-3 måneders istandsættelse forventedes den klar til indflytning omkring 1. maj. Stueetagen skulle indrettes til samlingslokale, læsestue m.v., medens der på 1. sal skulle være 10-15 værelser. Kollegiet skulle være samlingssted ikke blot for de 12 unge sydslesvigere på kollegiet, men i det hele taget for alle unge sydslesvigere på studieophold i København.

Bag pressemeddelelsens lidt underfundige formulering lå, at fondet slet ikke havde de 25.000 kr., som var forudsætningen for at "få huset på hånden". Det var prins Knud selv, som lagde

På kollegiet står en gammel kirkebøsse. Det er en tro kopi af kirkebøssen i Hjerpsted Kirke ved Tønder og skænket Kollegiet på sin 10-års fødselsdag af bestyrelsesmedlem, overlærer N. Juel Billum.

Soluret i kollegiets have er endnu en gave fra stenhuggermester Peter Schannong ved fødselsdagsfesten i 1962.

pengene på bordet og dermed afgjorde sagen. Anskaffelse blev modtaget positivt på nær af "Foreningen af sydslesvigske studerende", som ytrede betænkelighed ved risikoen for at samlingsstedet ville betyde bortfald af de månedlige legatunderstøttelser og sluge hele beløbet fra de årlige basarer. Det måtte endvidere også understreges fra starten, at det var en misforståelse, at kollegiet var forbeholdt studenter. Alle uddannelsessøgende, håndværkere som studerende, skulle have lige adgang.

Huset beskrives som en stor villa i en gammel tilgroet have. Finansministeriet havde overtaget bygningen fra en fabrikant som pant for en bøde og sat det til salg for 225.000. Yderligere 100.000 kr. skulle bruges til ombygningen, bl.a. opførelse af ekstra skillevægge på 1. sal. I stuen blev der opholdsstuer og en bolig for økonomaen. På loftet (2. sal) indrettedes pigeværelser. Prisen for værelse, kost og logi fastsattes til 135 kr. pr. måned. Mindste værelse blev på 7 m², største 18 m².

Huset havde haft en omskiftelig tilværelse fra juni 1946, hvor direktørerne Søren Udsen Berg og Børge Binderup købte villaen af frøkerne E. og Grethe Bayer. Huset blev i strid med servitutterne anvendt til forlagsvirksomhed, og da det blev videresolgt til Amoda korsetfabrik ved fabrikant Bertram Schytte for 185.000 kr. fortsatte den ulovlige anvendelse med kontor og lager. Kommunen skred nu ind og forlangte virksomheden bragt til ophør og politiet optog rapport, men sagen blev dog henlagt, da virksomheden efter flere kommunale frister endelig var fraflyttet og villaen sat til salg for 250.000. Mange ønskede at overtage villaen: Dansk Røde Kors, Serapionsordenen, Statens Husholdningsråd, Mødrehjælpen, Det danske Spejderkorps, Frederiksberg Papirforsyning og et sygehjem for gigtramte, men alle fik fra kommunen afslag på ændring af servitutten om beboelse. Eneste tilladelse blev givet til en finere pension for fortrinnsvis ældre mennesker med maksimalt 10 mennesker, men det projekt løb ud i sandet.

Sidste i rækken af ansøgere blev højesteretssagfører Leif Gamborg, som på fondets vegne søgte om tilladelse til at anvende villaen til kollegium for 10-12 unge sydslesvigere, dels at indrette en lejlighed til en bestyrer. Godkendelse kom fra kommunen den 18/11 1952, hvorefter købsforhandlingerne kunne gå ind i den afgørende fase.

To damer låst inde på kirkegård

Når netop Jacobys Allé 13 blev valgt til Arveprins Knuds Kollegium skyldtes det især fondets energiske damer, frk. Mimi Larsen og fru Ellen Dahl. I mange dage havde de været i byen for at finde en passende ejendom, og var en aften ude ved Frederiksberg Kirkegård.

Medens damerne var inde på kirkegården for at se Storm Petersens grav, blev der ringet ud, uden at de hørte det. Da de ville ud, var lågen låst, og eneste mulighed var en tur over muren, som derfor blev foretaget på det nemmeste sted. De havnede i en baghave mod Jacobys Allé - og et skilt med en ejendom til salg.

Indvielsen af kollegiet

Det var oprindeligt tanken, at kollegiet skulle indvies på Arveprins Knuds fødselsdag den 27/7, men bygningen var endnu ikke klar. Endelig oprandt dagen den 27. august 1953, hvor Arveprins Knud indviede kollegiet ved symbolsk af hejse Dannebrog i haven. Til stede ved højtideligheden var endvidere Arveprinsesse Caroline-Mathilde, undervisningsminister Flemming Hvidberg, kirkeminister Carl Hermansen, borgmester Stæhr Johansen, Grænsforeningens formand Holger Andersen, adskillige repræsentanter for de sønderjyske foreninger i København, fra Danmarks-Samfundet, folketingsmedlemmer o.m.fl., ikke mindst frk. Ingrid Langhede, som blev kollegiets bestyrerinde, og fondets næstformand, fuldmægtig William S. Rasmussen, som blev kollegiets første efor.

Afslag på landslotteri start på kandis-eventyret

Netop som der rigtig var behov for ekstra midler til den Sydslesvigske Studie- og Hjælpefond, kom et hårdt tilbageslag: Landslotteriet, som i 1952 havde givet 80.000 kr., fik afslag i Justitsministeriet for året 1953 p.g.a. for sen ansøgning, og fondet mistede derved halvdelen af sine indtægter.

Det er i nøden, man skal kende sine venner, og hjælpen kom fra kaffefirmaet Chr. P. Hansen, som tilbød at sælge kandis til fordel for fondet, hvis det ellers var muligt at ophæve forbudet mod indførsel af kandis. Hertil krævedes såvel en tilladelse fra Handelsministeriet som fra sukkerfabrikkerne, som havde monopol. Tilladelsen kom kort før Jul og 50 tons kandis blev importeret og emballeret i 250 grams poser af kaffefirmaet uden beregning, pris 1 krone pr. pose. Alt blev solgt.

Kollegielivet

Ved starten i 1953 var der mange forskellige

uddannelser repræsenteret. Der var 17 kollegianere, 12 unge mænd og 5 unge piger. 5 var studenter og 12 var elever eller lærlinge inden for fagene herreekvipering, buntmager, klaverstemmer, tømmerhandel, maskinarbejde, sølvsmed, børnehave, korrespondent og kontor.

Fest blev der holdt, når lejlighed bød sig, f.eks. allerede året efter, hvor de 3 første kollegianere afsluttede deres faglige uddannelse: Malerinden Sophie Jensen, som opnåede det Kgl. Akademis sølvmedalje, Inge-Marie Johnsen som sølvsmed med sølvmedalje og svendebrev fra Georg Jensen og Hans Uwe Nissen, som opnåede 1. karakter som elektroingenør.

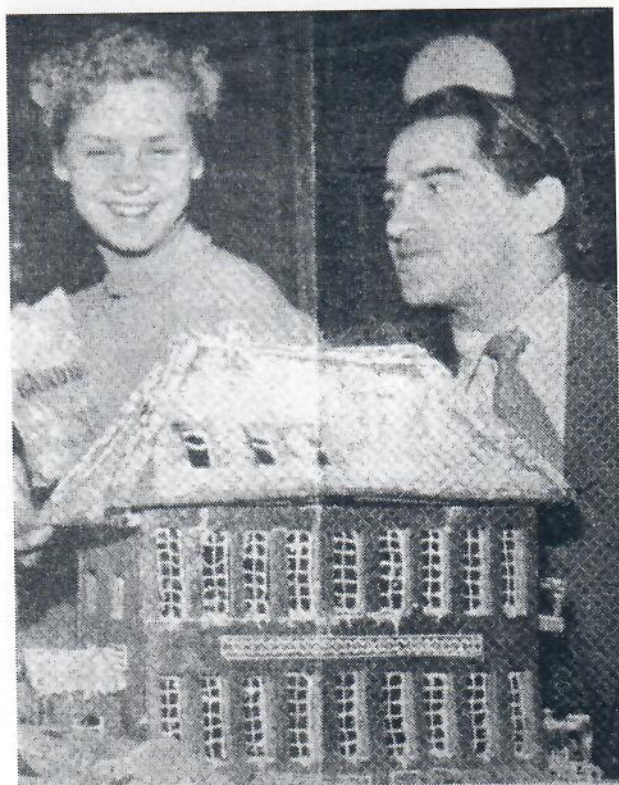
11. november 1963. Arveprins Knud åbner årets salg af sort kandis. Kandissalget startede i 1953 på initiativ af direktør Bekholm fra kaffefirmaet Chr. P. Hansens Eftf. og fortsatte lige til 1972, hvor importbegrænsningerne forsvandt og dermed også fondets eneret på import af kandis.

I juli 1956 kunne kollegiet fejre, at dets første alumne stud.theol. Paul Tappe fra Kappel var blevet teologisk kandidat med en fin førstekaraktter. Han blev dermed også kollegiets første kandidat, og denne gang var det Paul Tappes tur til at sige velkommen til Arveprinseparret på trappen til kollegiet.

Krigen om midlerne

De mislyde, som kom i forbindelse med kollegiets oprettelse i 1953, fik fuld udblæsning i maj 1954, da Foreningen af Sydslesvigs Studerende, der omfattede ca. 100 medlemmer i Danmark, gik til angreb på Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond for bevidst at standse understøttelsen til studerende sydslesvigere til fordel for driften af kollegiet. Arveprinsen måtte udsende en ny pressemeddelelse, hvori fondet redegjorde

KOLLEGIUM. Salget af de 50 tons kandis til fordel for studie- og hjælpefond garanteret udmærket, og der er nu satte skub i salget af disse sidste 15 tons af den sydslesvigsk konditor, Hans Tidemann, fremstillet. Den sønderjyske konditor, Hans Georg Tiedemann, lavede i januar 1954 en model af Arveprins Knuds kollegium i hønningkagedej. Kagehuset blev udstillet på Købmagergade i København hos Chr. P. Hansen, som var pakkecentral for kandis-poserne til hele landet.

Radering af havestuen 'ovalen' med dørene slået op til haven. Udført af kollegianeren S. B. Jensen.

for, at der endnu ikke var givet afslag til ansøgere og at såvel kandis-salget (et overskud på 96.283 kr.) som overskuddet fra det kommende landslotteri i 1954 ville gå ubeskåret til de løbende understøttelser.

Indsamlingerne fortsatte efter planen, såvel ny basar med Arveprinsessen som sælger i håndarbejdsboden som kandis-salget ved juletid gik over al forventning. Landslotteriet fik et ekstra pust gennem Ford i Danmark, som var én af de varme støtter. Ikke alene stillede man en ny Ford Taunus til rådighed som 1. præmie i landslotteriet, der blev endvidere afholdt en biludstilling i KB-Hallen, hvor entreindtægten ubeskåret gik til Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond.

Fint besøg på kollegiet blev det også til: En anden dansk-amerikaner, ingeniør Kaj Winther fra Horsens/Illinois, blev så betaget af kollegiet, at han på stedet udskrev en check på 1000 dollars til fondet.

Mindeværelserne

Ved oprettelsen af Arveprins Knuds Kollegium kom man på den idé, at man med tiden ville oprette hæders- eller mindeværelser, der kunne 'købes' af institutioner eller enkeltpersoner. Det første mindeværelse blev oprettet i 1954, da fondet fik overrakt 25.000 kr. fra mindefondet efter Duborgskolens første rektor, dr.phil. Andreas Hanssen.

Over hvert mindeværelse blev der opsat en marmorplade med den hædredes navn. Den næste i rækken blev dansk-amerikaneren, direktør Niels Clausen, Florida, som allerede fra 1947 havde støttet fondet med betragtelige beløb og havde forsynet basarerne med de eftertragtede amerikanske varer. Værelset blev officielt indviet ved Niels Clausens besøg på kollegiet i juli 1955, og ved denne lejlighed donerede Niels Clausen yderligere 25.000 til et 'Peter Grauværelse'.

I januar 1959 ydede Grænseforeningen 5000 kr. til et nyt værelse på Arveprins Knuds Kollegium, og i april 1961 afsløredes en mindeplade for den faldne frihedskæmper Erik Andersen. Erik Andersen var af sønderjysk afstamning, og det var hans far muremester A.P. Andersen, som i 1953 forestod ombygningsarbejdet ved kollegiets oprettelse, og som gennem årene skænkede kollegiet store bidrag.

Den næste i rækken blev samme måned Duborgskolens mangeårige rektor, skoledirektør Bernhard Hansen, som i mange år havde været det danske skolevæsens drivende kraft i Sydslesvig. Han blev udnævnt til 'æresborger' af kollegiet og fik et æresværelse med marmorplade.

10 års dagen for kollegiet i 1963 blev markeret med endnu en mindeplade, denne gang for den berømte folketaler, redaktør af Flensborg Avis Jens Jessen.

I marts 1965 hædrede fondet læge, fru Johanne Næser ved at give ét af værelserne på kvindegangen hendes navn.

Over mange af kollegiedørene sidder en marmorplade til erindring om en person, som skulle hædres ved at lægge navn til værelset. Stenhuggermester Peter Schannong har hver gang skænket marmorpladen. Her afsløres på kollegiets 10-års fødselsdag i 1963 en mindeplade for den berømte folketaler, redaktør af Flensborg Avis Jens Jessen.

Næste værelse blev et æresværelse for kollegiets efør og mangeårige bestyrelsesformand for fondet William S. Rasmussen.

Flere kendte har fået mindeværelser, herunder Kaj Munk, og seneste mindeværelse blev i 1980 for Kai Løvenborg, som testamenterede kollegiet 50.000 kr.

Vagtskiftet

I maj 1955 ønskede skibsreder Alexis R. Andresen at fratræde som formand på grund af øget arbejde. Fondets næstformand, afdelingschef William S. Rasmussen valgtes enstemmigt til ny formand. Den nye formand forblev samtidig efør for kollegiet.

Kandis-salget fortsatte år efter år med stabile og

gode indtægter til fondet. Ved juletid 1958 fik man assistance fra Nina og Frederik, som lancerede salget på Købmagergade sammen med Arveprinsen.

Studenternes Nytårskomedie blev hvert år gentaget i en ekstra velgørenhedsforestilling for Arveprins Knuds Kollegium, og entréindtægten fra Fords biludstilling - nu i Falkoner Centret -

På kollegiet står i havestuen 'ovalen' en buste af Arveprins Knud. Den er udført af billedhuggeren Victor Kvedéris og modellen blev afsløret ved en højtidelighed på kollegiet 31/3 1955. Busten står på en slank Ølandssten, skænket af stenhuggermester Peter Schannong.

Den færdige broncebuste blev afsløret den 31/10 1955 på kollegiet, hvor Arveprinsen for at afprøve målene placerede sine egne briller på busten. En kopi af busten er sidenhen i 1958 blevet skænket til Chr. Paulsen-skolen i Flensborg og afsløret ved skolens 10 års fødselsdag. Victor Kvedéris døde i 1966, kun 56 år gammel.

tilfaldt ubeskåret fondet. Tiden for basarer var imidlertid ovre. Den sidste blev i 1956 i dagene omkring invasionen i Ungarn, og bestyrelsen besluttede at skænke hele indtægten fra Sydslesvig-basaren til Ungarnshjælpen.

Arveprins Knuds Kollegiums-fond, som var blevet oprettet som parallel fond for at støtte kollegiet, blev i 1959 forenklet til Arveprins Knuds Fond og fik til opgave at varetage opgaver i forbindelse med opretholdelsen af kollegiet, medens den Sydslesvigske Studie- og

Hjælpefond alene skulle varetage opgaver uden for kollegiet. Kollegiet fik alligevel med årene en fremskudt plads i Studie- og Hjælpefondets virke, og i maj 1962 ændredes statutterne på ny, således at det primære formål blev drift af Arveprins Knuds Kollegium.

Kollegiets økonomi

Fra starten i 1953 har der boet 17-18 unge sydslesvigere i kollegiet sammen med økonomaen, husets "mor", frk. Ingrid Langhede. Kollegianerne betalte 135 kr. pr. måned for kost og logi, en pris som langt fra dækkede de faktiske omkostninger, og driften af kollegiet lagde de første 5 år beslag på 35.000 kr. af de indsamlede midler. Der var pladsmangel i de første 10 år, hvor man i alt havde 101 unge sydslesvigere på ophold i fra 2 til 4 år, som var maksimum. 23 forskellige uddannelser var repræsenteret: Handel, håndværk, landbrug, børnehavelærere og universitetsstuderende.

Formålsændringen betød dog ikke, at alt andet end kollegiet blev opgivet, således støttede Studie- og Hjælpefondet en ny dansk koloni i Læk med 80.000 kr. Der skulle både opføres huse, en kirke og en ny præstegård til den danske præst Paul Tappe, som i øvrigt havde været kollegiets første alumne. Med dette beløb som garantikapital var det muligt at skaffe byggelån af den tyske stat, og så kunne byggeriet begynde. Kirke- og menighedssalen i Læk blev indviet i oktober 1970 efter 7 års planlægning og en toårig byggeperiode. Pastor Paul Tappe blev sidenhen medlem af Studiefondets bestyrelse i juni 1974, og er det fortsat her ved jubilæet i 2003.

Revygris

I 1962 forsvandt én af de sædvanlige indtægter: Københavns Studenterforening opførte "Gris på gaflen", en ret vovet revy, som blev meget omtalt i pressen. Eforen var inviteret til en tidlig forestilling, men udvandrede under revyen.

Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond ønskede ikke at lægge navn til revyen og frabad sig indtægterne fra en ekstra offentlig forestilling, selv fjernsynet nægtede den ellers normale transmission fra revyen.

Fondet led dog intet tab dette år, idet de sædvanlige annoncører i revy-programmet i stedet skænkede pengene direkte til fondet. Men det blev sidste gang, at fondet fik indtægter fra den kant.

Børnehjemmet i Lyksborg i Sydslesvig

En ny aktivitet i 1966 blev børnehjemmet i Lyksborg, som Studie- og Hjælpefondet oprettede bl.a. med støtte fra Laurits Andersens fond, Jorck-fondet, Daell-fondet og Fondet til Fædrelandets Vel. Rejsegildet blev holdt i september 1967 med indvielse den 26. september

Mange kendte personer har gennem tiden ydet et bidrag til den gode sag. I 1958 blev kandis-salget støttet med calypso-rytmer på Købmagergade, da Nina og Frederik bidrog til festlighederne omkring starten på kandis-salget og samtidig spillede numre fra deres nye jule-calypso plade.

Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond udgav i 1954 et lille skrift "Hjertebaandet". Som logo brugte man Slesvigstenen fra Dyrehaven ved Eremitagesletten, som bærer indskriften: "Intet Slesvig uden Danmark - intet Danmark uden Slesvig. Til minde om slesvigernes besøg den 30. juli 1861 og den 5. september 1865". Forståeligt nok var Hjertebaandets indhold koncentreret omkring det nyåbnede kollegium. Selvom redaktion og trykning var gratis for fondet, blev det dog kun til 2 numre i alt.

1968. 4 år senere kunne Arveprinsen ved åbningen af en ny ungdomsafdeling afsløre en mindeplade med navnene på de personer og institutioner, der havde været med til at oprette og indrette hjemmet.

Studie- og Hjælpefondet 25 år

Fondet fyldte 25 år den 28/11 1972, og befragter Ib William Rasmussen afløste sin far William S. Rasmussen som efor for kollegiet. Mørke skyer trak nu sammen over fondet og kollegiet: Kandis-salget, som i 17 år havde givet en årlig indtægt på mellem 60-80.000 kr., var baseret på en importtilladelse, som ikke kunne opretholdes som monopol efter Danmarks tilslutning til EF. Fra 1973 skulle der således skaffes alternativ finansiering for at sikre, at kollegiet kunne fortsætte. Prisen for kost og logi hævedes nu til 550 kr. månedligt, samtidig med at vedligeholdelsen af kollegiet blev reduceret til det absolutte minimum.

Økonomien var i forvejen anstrengt fra 1969, hvor fondet besluttede at optage lån i ejendommen Jacobys Alle 13 på 250.000 samt en kassekredit på 100.000 kr. Hermed kunne man ned-

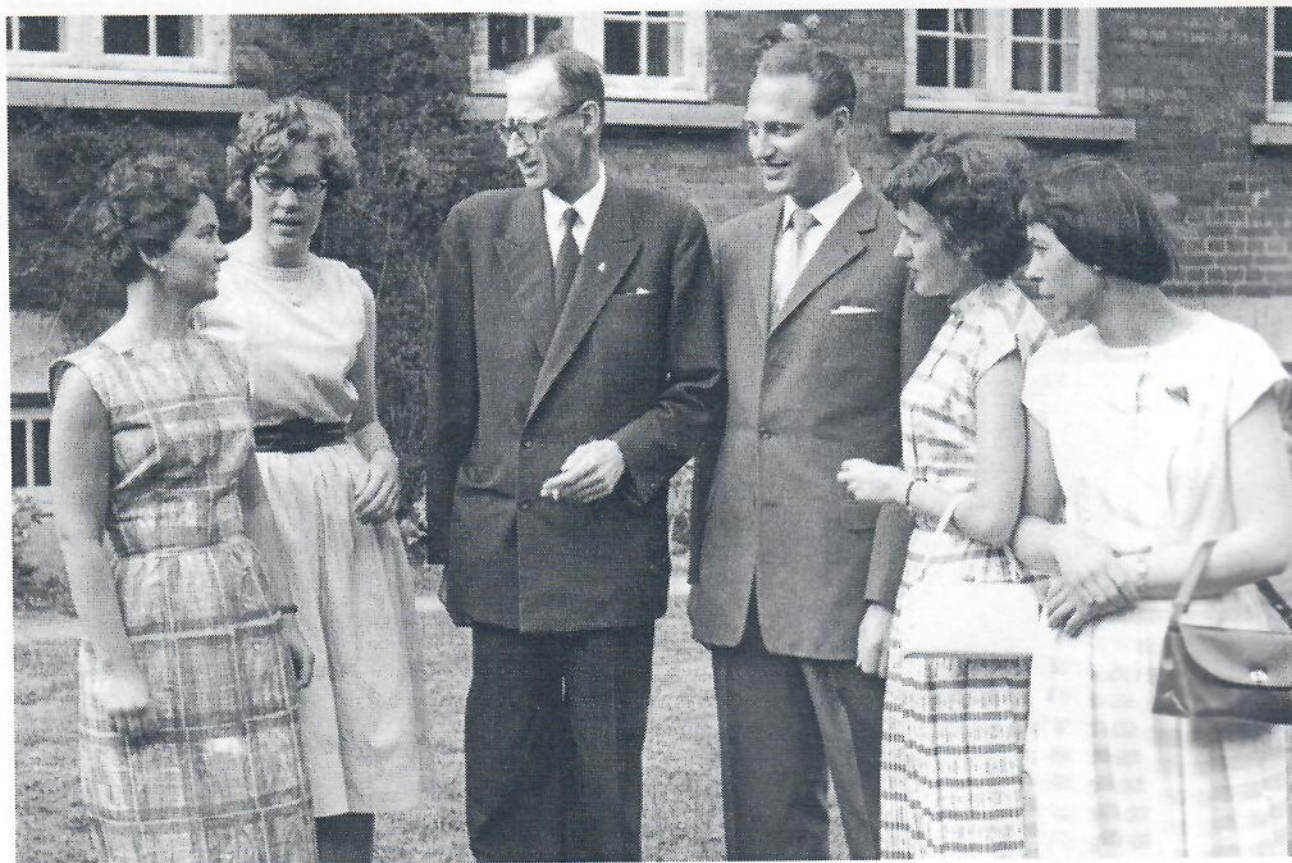
bringe gælden til Union Bank i Flensborg (stammende fra Lyksborg-hjemmet). For første gang siden kollegiets start var kollegiet ikke fuldt besat i 1974. Optagelseskriterierne blev herefter ændret, således at man fortrinsvis optog sydslesvigere, men supplerede med nordslesvigere, når det var nødvendigt.

Krisen og rekonstruktionen

Arveprinsens død i 1976 blev et mærkbart slag for Studie- og Hjælpefondet, idet Arveprinsen personligt havde været drivkraften i mange af aktiviteterne. Arveprinsesse Caroline-Mathilde overtog hvervet som protektor og sikrede, at frk. Langhedes 25-års jubilæum i 1978 blev fejret på Sorgenfri Slot. Det var småt med indtægtsgivende aktiviteter, og regnskabet viste et årligt driftsunderskud på 110.000 kr., som det lige lykkedes at hente hjem takket være støtte fra andre velgørende fonde. Det besluttedes at optage lån på 300.000 til dækning af gæld og rette

henvendelse til Grænseforeningen og Sydslesvigsk Forening om økonomisk støtte.

Situationen var dog utilfredsstillende, og 27. marts 1979 afholdtes sidste møde i bestyrelsen for Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond. Grænseforeningen og Sydslesvigsk Forening havde meddelt, at man var indstillet på at medvirke til en rekonstruktion af fondsforholdene med det formål at søge kollegiet opretholdt. Arveprins Knuds Fond blev ophævet ved at Grænseforeningen indbetalte det opståede underskud på 32.000 kr., og yderligere 118.000 kr. til kollegiets fortsatte drift, medens Sydslesvigsk Forening bidrog med 100.000 kr. Der udarbejdedes herefter en ny fundats for den nye fond: Arveprins Knuds Sydslesvigske Studie- og Hjælpefond med en bestyrelse på 7-9 personer, hvor 2 udpegedes af Grænseforeningen, 2 af Sydslesvigsk Forening og de øvrige af protektor, som blev Hendes Kongelige Højhed Arveprinsesse Caroline-Mathilde.

Arveprinsen tog sig meget af kollegianerne, både når de kom og når de tog afsked med kollegiet. Her i kollegiets have i 1960 tages der afsked med en stribe færdiguddannede sydslesvigere. Fra venstre: børnehavelærerinde Erika Noack, syerske Bente Lieb, Arveprinsen, landbrugskandidat Peter Møller, lærerinde Christa Borg og lærerinde Anne Marie Wettmaack.

Fundatsen blev underskrevet på et møde den 29. maj 1979, og den nye bestyrelse blev:

Grænseforeningen:

Landsretssagfører H.G. Carlsen (formand)

Borgmester John H. Winther

Sydsløvigske Forening:

Overlærer Ernst Vollertsen

Generalsekretær Hans Ronald Jørgensen

Protektors udpegede:

Greve Ingolf af Rosenborg

Landsretssagfører Svend Allen (administrator)

Pastor Paul Tappe

Kontorchef Poul Maltesen

Som sekretær for bestyrelsen udpegedes kontorchef i Grænseforeningen O.M. Olesen, der ligeledes blev valgt til ny efor for kollegiet.

Bestyrerinden frk. Ingrid Langhede var nu gået på pension som 70-årig, og hun blev således kollegiets første og sidste bestyrerinde. Der var ikke længere råd til en bestyrerinde, og eforen blev bemyndiget til sammen med kollegianerne at ombygge køkkenet, så det blev egnet til at kollegianerne selv kunne sørge for forplejningen fra sommeren 1979. Hver kollegianer fik et lille skab til kolonialvarer og anvist en hylde i et køleskab.

På kurs mod afgrunden

Uden Arveprinsen som drivkraft blev arbejdet i bestyrelsen dog lavt prioriteret, og der blev kun holdt 3 bestyrelsesmøder de næste 12 år. Kollegiet levede sit eget liv, hvor eforen periodevis gennem ansøgninger til andre velgørende fonde sikrede midler til nødvendige småreparationer. Kollegianerne gennemførte selv mindre istandsættelsesopgaver, først og fremmest malerarbejde, og kollegiet blev igen velsøgt på grund af de billige værelser.

Den økonomiske situation blev dog langsomt forværret, og i 1991 ønskede bestyrelsesformanden at gå på pension. Borgmester John

Reception på kollegiets første fødselsdag i 1954. Vennerne kom forbi og hilse på: fra venstre teaterdirektor for Folketeatret Thorvald Larsen, murermester A.P. Andersen, skuespiller Osvald Helmuth og Arveprins Knud.

Winther blev spurgt, men pegede i stedet på formanden for Grænseforeningen for Frederiksberg, chefkonsulent Anders Kaare Frederiksen MFK, som efter besøg på Sorgenfri Slot hos Arveprinsessen i januar 1992 officielt blev valgt til ny formand for Arveprins Knuds Sydsløvigske Studie- og Hjælpefond.

Situationen syntes nu kritisk: Fyret var nedslidt og skulle udskiftes, helst med fjervarme, huslejeindtægterne dækkede under halvdelen af de faste driftsudgifter, kassen var tom og der lå ubetalte regninger for 40.000 kr. Bestyrelsen besluttede omgående at hæve huslejen med 50% og formanden iværksatte en indsamlingskampagne. Året efter kunne administrator H.H. Gamborg for første gang i mange år fremlægge et regnskab med 152.000 i overskud, oven i købet efter at der var afholdt 186.000 kr. til fjernvarmeinstallationen.

Genrejsningen

Større vedligeholdelsesarbejder var imidlertid gennem årene blevet udskudt. En arkitektrapport om ejendommen viste samlede vedligeholdelsesopgaver for 2 mio. kr. I første omgang

skulle vinduerne sikres mod yderligere forfald, badeværelserne skulle istandsættes med ny ventilation og udskiftning af al sanitet, låsesystemet udskiftes på grund af indbrud og de elektriske installationer eftergås og delvis fornyes.

Reglen for antal år på kollegiet, som tidligere var blevet hævet fra 2 til 4 år, var ikke blevet håndhævet i mange år, og udskiftningen af kollegianerne var næste gået i stå, bopæl på kollegiet i 8-10 år var ikke ualmindeligt. Bestyrelsen besluttede, at det var vigtigt med rimelig udskiftning, således at kollegiet i større omfang kunne være "modtagested" for uddannelsessøgende fra Sydslesvig, og i husordenen fra 1995 fastsattes udlejningsperioden igen til 4 år, dog med mulighed for forlængelse efter aftale med eforen.

Forbedringerne fortsatte nu år efter år med afhøvling af gulvene, maling indvendig, nye emhætter og udskiftning af alle hårde hvidevarer i køkkenet og istandsættelse af smedjærnsræk-

værket mod Jacobys Allé, alt sammen finansieret gennem indsamlingskampagner.

Ny protektor

I december 1995 døde Hendes Kongelige Højhed Arveprinsesse Caroline-Mathilde af Danmark 83 år gammel, og Hans Excellence Ingolf, Greve af Rosenborg, blev ny protektor. Istandsættelsesarbejderne fortsatte med en ombygning og udvidelse af køkkenet, muren mod naboen Pile Allé 9 truede med at vælte og blev nedbrudt og erstattet af en bøgehæk og smedjærnsporten skulle reddes fra sammenbrud, hvilket lykkedes gennem et projekt i 1996 sammen med Frederiksberg Kommunes Ungdomsværksted.

Kollegielivet blomstrede og kollegiet fik besøg af lokal-TV, Sydslesvigsk Forening indkøbte kunst til væggene og kollegianerne gik aktivt ind i Kulturby 96 med projektet 'kunsten søger hjem',

Den flotte smedjærnsport blev reddet i et samarbejde med Frederiksberg Kommunes ungdomsværksted. Den var i en sørgelig forfatning, hvor stolperne var rustet halvt igennem. Ungdomsværkstedet kunne godt bruge projektet til meningsfyldt igangsættende arbejde. Fondet betalte materialeudgifterne, opgravning og kørsel, medens ungdomsværkstedet lagde tid til. Det tog godt nok et halvt år med projektet, men uden samarbejdet havde port og hegn i dag været borte.

hvor kollegiet i en måned lagde hjem til nogle kommunikerende fuglebure med japanske nat-tergale. Ca. 70 besøgte kollegiet den måned for at se/lytte til kunsten.

1996 blev året, hvor kollegiets elskelige efor O.M. Olesen (OMO) døde i januar, 76 år gammel. Til ny efor valgtes regnskabschef i Grænseforeningen P.H. Lundbjerg Hansen, som siden 1993 under O.M. Olesens sygdom havde fungeret som 'vice-efor'. Møblementet i opholdsstuer og spisestue stod nu for tur til udskiftning, og indkørslen måtte omlægges efter en mindre 'oversvømmelse'. Den udvendige vedligeholdelse fik en ny tur i år 2000. Lundbjerg Hansen gik på pension som efor i 2001 og afløstes af direktør Aage Johansen.

Situationen i 2003

Vedligeholdelsen af kollegiet er nu på et passende niveau, og huslejen er efter de regelmæssige stigninger nu på et niveau, som sikrer balance med (normale) driftsudgifter. Der er således skabt sikkerhed for, at kollegiet fortsat i mange år frem vil kunne danne ramme om en nødvendig indsats for de danske unge i Sydslesvig.

Behovet er der, og efterspørgslen viser, at det opnåede fællesskab på kollegiet er værdifuldt. Forældre kan trygt sende deres unge mennesker til videreuddannelse i København. Behovet er faktisk så stort nu, at bestyrelsen flere gange har drøftet muligheden for en udvidelse af kollegiet. På et tidspunkt skal taget alligevel fornyes, og det vil være nærliggende samtidig at inddrage de resterende kuffertrum under taget til 4 ekstra værelser, da der er rigelig lagerplads i kælderen.

Alt dette forudsætter imidlertid fortsat og ekstraordinær støtte, for prisen bliver henved 1 mio. kr. Kan man håbe på en lotto-gevinst eller skal der spares op over mange år? Bestyrelsen takker alle samarbejdspartnere og venner for indsatsen for kollegiet og ser med fortrosthed frem til de næste 50 år!

Kollegiets eforer gennem 50 år:

1953-1972

Fuldmægtig William S. Rasmussen

1972-1979

Befragter Ib William Rasmussen

1979-1996

Kontorchef O. M. Olesen

1993-2001

Regnskabschef P.H. Lundbjerg Hansen

2001-

Direktør Aage Johansen

Bestyrelsens sammensætning på kollegiets 50-års fødselsdag:

Grænseforeningen:

Chefkonsulent, rådmand Anders Kaare Frederiksen (formand)

Fhv. borgmester John H. Winther

Sydslesvigsk Forening:

Forstander Dieter P. Küssner

Generalsekretær Jens A. Christiansen

Udpeget af protektor:

Hans Excellence Ingolf, Greve af Rosenberg (protektor)

Pastor Paul Tappe

Advokat H.H. Gamborg (administrator)

Efor: Direktør Aage Johansen

